

Hadassa

Koningin tegen wil en dank

Colofon

ISBN: 978 94 6365 309 1

1e druk 2021

© 2021, Tsafirira Levy

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

Tel: 058 - 289 48 57

www.elikser.nl

Vormgeving omslag en binnenwerk: Evelien Veenstra

Illustratie en omslagtypografie: Ingrid Joustra

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Hadassa

Koningin tegen wil en dank

Tsafrira Levy

Opgedragen aan mijn moeder Léa, dochter van Ester.

Inhoudsopgave

1. Letters in het zand	9
2. Paarse tunieken	21
3. Als een bruid voorbereid	33
4. Een andere wereld	45
5. Het verhaal van Kammola	51
6. Een teken aan de wang	66
7. Zalftekens	72
8. Gedroogde brandnetels	79
9. In de val	94
10. Na as op stof wil ik de scherven zien	103
11. Nachtelijke brand	114
12. Het schaapherderslied	124
13. Snelle manen	135
14. Het avondgeschenk	144
15. Liefde en vergif	161
16. De macht om te wensen	180
17. De gouden diadeem	194
18. Koningin Ester	208
19. Bigtan en Teresj	217
20. Vasten en bidden	232
21. Wie een kuil graaft voor een ander	243
22. Bevel boven bevel	258

1. Letters in het zand

Elke middag galmde de harde stem van Dikla over het erf. 'Hadassa! Kom hier!'

Hadassa reageerde niet. Waarom zou ze? Dikla vond haar toch niet op deze plek tussen de muur en de grote mirtestruik, waar zelfs de zon niet zonder moeite doorheen kon komen. Op andere plekken op het erf tekende de zon mozaïeken van licht en schaduw onder de bomen, die trilden als de vacht van een luipaard wanneer de wind zacht waaide. Hier was het donker en stil en bleven de luipaarden weg. Vanaf haar schuilplek kon ze ongezien de lessen op het erf volgen. Alleen jongens kregen les in lezen en schrijven, meisjes niet, maar ze leerde heel graag en in de korte tijd dat het kon, luisterde ze geboeid naar de verhalen van de meester over de geschiedenis van hun volk. Als de jongens met houtskool hun schrijfoefeningen deden op platte stenen of op oude vodden, schreef zij de letters met haar vinger in het zand, dat overal in Susa in overvloed aanwezig was.

'Hadassa! Kom onmiddellijk bij me!'

Maar dat kon ze niet doen zonder haar schuilplaats te verraden. Dikla liep haar kant op om de moestuin water te geven, ze kwam gevaarlijk dichtbij. Hadassa hield haar adem in. De meester begon net een nieuw verhaal te vertellen over het land aan de westelijke zee, achter de woestijnheuvels, waar hun volk vroeger had gewoond. Het rijk van Babylon had hun oude land veroverd, de tempel in Jeruzalem verwoest, hun voorouders verbannen. Sindsdien woonden ze hier. Toen Babylon zelf werd verslagen door het rijk van de Meden en Perzen, moesten zij zich aanpassen aan de wetten van de Grote Koning. Buitenshuis mochten ze hun eigen taal

niet spreken en hun geloof niet belijden, dat mocht alleen binnenshuis. De jongens op het erf leerden de twee talen lezen en schrijven, zij stiekem ook. In hun stad stond het winterpaleis van de Grote Koning. Hem kon het niet schelen wat zijn onderdanen binnenshuis deden, maar sommige invloedrijke mannen aan het hof dachten daar anders over. Van hen moesten minderheden niet alleen hogere belasting betalen, maar ook hun eigen taal en geloof helemaal opgeven, zei de meester. Hadassa spitste haar oren. Wat gaven ze als reden voor die eis? Dat zei de meester niet en ze kon het hem helaas niet vragen. Ze onderdrukte een zucht. Er was zoveel in de grote wereld wat ze nog niet wist en graag wilde begrijpen. Dit waren haar gelukkigste momenten van de dag, wanneer ze kon luisteren naar de verhalen van de meester en kon leren schrijven in het zand, wanneer ze kon voelen hoe het zand tussen haar vingers gleed terwijl ze nadacht over wat ze hoorde.

‘Laatste waarschuwing, Hadassa. Kom tevoorschijn, of er zwaait wat!’ Dikla, terug bij de voordeur, was nu echt kwaad. Sinds ze, na twee jongens en drie miskramen, weer in verwachting was, reageerde ze haar ergernissen bijna altijd op haar af, het weesmeisje, het nichtje van haar man Itamar.

Hadassa sloop met een grote boog om de kring jongens heen en rende het laatste stuk naar huis. Links en rechts van haar stoven de gespikkelde kippen op het erf geschrokken alle kanten op. ‘Hier ben ik.’

Log en zwaar ademend kneep Dikla pijnlijk in haar arm. Dat zou ze bij haar eigen zoons nooit doen. ‘Hoe vaak moet ik het nog herhalen? Kom meteen als ik je roep. Ben ik duidelijk?’

Hadassa knikte en wreef over de zere plek. Ze slikte haar tranen in, die plaatsmaakten voor woede. Nu ze bijna

net zo lang was als Dikla, kon ze haar met gemak op de grond gooien. Ze was sterker, sneller en soepeler dan die kameelmerrie met haar enorme buik.

‘Sta mij niet zo aan te staren,’ zei Dikla boos. ‘Waar heb je gezeten?’

‘Ik was bezig in de duiventoren en ...’ Hadassa keek langs haar heen en vergaf zichzelf de leugen.

Dikla liet haar niet uitpraten. ‘Alweer? Dat geloof ik niet. Mij verkoop je geen stenen voor eieren.’ Haar opgetrokken wenkbrauwen raakten elkaar boven haar ogen. Ze vouwde haar handen over haar dikke buik. ‘Dus, vertel mij nu eerlijk waar je zat.’

Hadassa staaarde naar de enorme buik en zweeg. Oude Mima, de enige in huis die niet bang was voor Dikla, zei dat er dit keer twee baby’s uit zouden komen, en Mima kon het weten, want iedereen riep haar hulp in als er een baby op komst was. Een tweeling betekende dubbele drukte en een reden te meer voor Dikla om zich af te reageren op haar. Was Mima nu maar hier. Met haar in de buurt hield Dikla zich wat in, maar Mima was op ziekenbezoek.

‘Waar zit je met je gedachten? Ben je de volgende leugen aan het verzinnen?’

Hadassa schudde haar hoofd.

‘Geef dan eerlijk antwoord. Wat heb je zo vaak te zoeken in de duiventoren? Gisteren moest je die uitmesten. Eergisteren ververste je het water daar. De dag ervoor ... Je verwacht toch niet dat ik dat allemaal geloof? Eén keer per week is genoeg, of ... Wacht even ... Je ziet daar toch niet stiekem iemand?’

‘Nee, natuurlijk niet.’ Haar lange vlechten zwiepten mee als protest. ‘Ik zie daar alleen de duiven en de kippen.’ Omdat Dikla haar nog steeds niet geloofde, kwam ze gauw met het

volgende: ‘Ik kijk graag naar de duiven en hoe ze leven. Wat ik uitmest, meng ik later met de as uit de oven. Zo krijgen we de beste mest voor de moestuin. Kijk ...’ Ze wees naar de groene bedden. ‘Nergens in Susa vind je zulke prachtige linzen, klaverzuring en meloenen als bij ons.’

Daarmee raakte ze een gevoelige snaar bij Dikla, wist ze, en inderdaad, Dikla ontspande wat. Een trotse glimlach wiste de bittere trekken op haar gezicht weg, want de duiventoren en de moestuin waren haar pronkstukken. Alleen welgestelde inwoners van Susa hadden zo’n toren en een vruchtbare tuin waarvan ze konden eten. Dikla mocht zich gelukkig prijzen met Itamar, die de graanhandel bij de paleispoort regelde. Hun stad lag aan de rand van een meedogenloze woestijn. Voor groente en fruit moest je niet alleen genoeg water hebben, maar ook genoeg mest. Haar blik gleed van de moestuin naar de granaatappelboom, waar zoemende bijen zich tegoed deden aan een gebarsten vrucht.

‘Heb je een granaatappel nodig voor het avondeten, of iets anders uit de tuin?’

Hoewel Hadassa dat op haar allerlieftst vroeg, keek Dikla weer streng. ‘Nee, dat doen de jongens straks. Ga jij nu maar snel naar de bron. Het water in de grote kruik is bijna op en Itamar wil zijn gezicht en handen straks wassen. De laatste graankaravaan uit Babylon is zojuist aangekomen. Je kent je neef, hij blijft op zijn post tot de laatste graankorrel is geteld en afgerekend, vrijdagmiddag of geen vrijdagmiddag. Als je opschiet, ben je voor het donker terug en kun je mij helpen in de keuken.’

Met de kruik op haar hoofd liep Hadassa nu wel langs de kring jongens op het erf. De meester was nog steeds met het verhaal over de geschiedenis van hun volk bezig, maar

de jongens hadden meer aandacht voor haar. Vanuit haar ooghoeken zag ze hoe zij elkaar aanstootten en grapjes maakten. Dat was vaak zo wanneer ze langskwam. Ze deed alsof het haar koud liet, al kreeg ze het er warm van en was ze het liefst als een stille schaduw naar buiten geslopen.

Toen ze het eens tegen Mima had gezegd, had de oude vrouw haar op een speciale manier aangekeken, met een mengeling van liefde, medelijden, bezorgdheid en trots. 'Jij, ongezien?' Mima had haar hand gepakt. 'Onmogelijk, lieverd. De mooiste bloem van Susa kan niet onopgemerkt blijven, net zomin als de zon dat kan voor een zonnebloem. Zodra jij een echte vrouw bent, zal die belangstelling alleen maar toenemen. Er is al om je hand gevraagd en er zullen meer aanzoeken volgen. Itamar mag zich gelukkig prijzen met jou in huis, hij zal rijkelijk beloond worden voor zijn goede zorg. We mogen allemaal van geluk spreken. Als wij jou dertien jaar geleden niet uit Babylon hadden opgehaald tijdens die besmettelijke koortsepidemie, nadat je ouders eraan waren bezweken ...'

Wat volgde was het verhaal dat Mima graag aan iedereen vertelde, hoe Itamar en zij de woestijn hadden getrotseerd om de baby uit Babylon te halen. Itamar had het trieste nieuws van een bevriende graanhandelaar te horen gekregen. Dezelfde avond nog waren hij en Mima met een karavaan naar Babylon vertrokken.

De vader van Itamar en Hadassa's vader waren broers, meer naaste familie had ze niet. Eerst zorgde Mima voor haar, zijn oudtante van moederskant, die bij hem inwoonde, daarna Dikla, zijn jonge vrouw. Maar Dikla had vanaf het begin een hekel aan haar en dat werd erger toen ze zelf kinderen kreeg. Toch wilde Hadassa hier niet weg. Ze hield met heel haar hart van Mima. Itamar was als een vader voor

haar en tussen de muur en de grote mirtestruik viel zoveel te leren op het erf. Haar schoonheid werd vaker geprezen. Het maakte haar niet blij, het had eerder iets dreigends, omdat het haar tot een begeerde bruid maakte. Trouwen was op dit moment het laatste wat ze wilde. Op nummer één stonden de lessen op het erf, ze was nog lang niet uitgeleerd. Niemand kon vermoeden hoe belangrijk die lessen voor haar waren, en dat was maar goed ook. Ten eerste mochten meisjes die lessen niet volgen, ten tweede zou iedereen haar voor gek verklaren als bekend werd dat zij liever ongezien daar zat, dan bezig te zijn met haar trouwplannen en uitzet. Al haar vriendinnen praatten bijna nergens anders over. Wat was er mis met haar? Van denken aan trouwen en verhuizen kreeg ze buikpijn. Oude Mima was toch ook ongetrouwd gebleven? Volgens Dikla lag dat aan haar manke been en lelijke gezicht, maar Mima was niet lelijk en ze liep zonder te klagen sneller dan de meeste vrouwen in Susa wanneer een zieke of een barende vrouw haar snel nodig had. Mima was lief en wijs, haar schoonheid straalde vanbinnen en ze dwong bij iedereen respect af. Niemand wist meer dan zij over ziektes, geboortes, botbreuken, geneeskrachtige planten en kruiden. Het enige minpunt aan haar was haar leeftijd, vond Hadassa. Ze was oud. Hoe oud precies wist niemand, maar oude mensen gingen dood. Kon ze maar bij haar in de leer gaan en nog een hele tijd dicht bij haar blijven. Ze had het een keer tegen haar gezegd, maar Mima had dat resoluut afgewezen. ‘Wees niet zo ondankbaar, lieverd. Geen sprake van,’ had ze onlangs nog weer gezegd toen Hadassa erover begonnen was. ‘Een mooi meisje als jij brengt een hoge bruidsschat op. Itamar kan die goed gebruiken. Binnenkort moet hij nog twee kinderen zien groot te brengen.’

Het smalle pad naar de bron kronkelde tussen vijgenbomen, granaatappelbomen, amandelbomen, olijfbomen en bremstruiken. Hoe dichterbij het water, hoe groener en weldadiger de begroeiing werd. Bijen, vlinders en wespen vlogen af en aan, leeuweriken zongen hoog in de lucht, grijze hagedissen zonnebaadden op de opgewarmde stenen en schoten geschrokken voor haar weg. De zon begon al aan zijn daling. Straks kropen lange schaduwen over de grond, dan moest ze terug zijn. Ze versnelde haar pas. Onderweg kwam ze een paar leeftijdgenootjes tegen, met volle kruiken op hun hoofd. Hun zang en gegiechel werkten aanstekelijk, ondanks haar bedrukte stemming, en voor ze het zelf in de gaten had, liep ook zij te zingen. Ze had een mooie stem, zei iedereen. *‘Water vroeg hij bij de bron, en melk kreeg hij van ha-ha-ha-haar ...’* zong ze.

Ze stopte geschrokken. Wat was dat? Het klonk als rollende stenen. De haren op haar blote onderarmen stonden recht overeind. Reed er nu een paard op het smalle pad naar de waterbron? Dat had ze nog nooit meegemaakt. Ze verstopte zich snel achter een boomstam en zag twee glimmende, zwarte hengsten achter elkaar naar beneden draven, met stof en stenen in hun kielzog. Opgeschrikt vlogen puttertjes uit een nabije bremstruik weg. Domme vogels, dacht ze in een poging zichzelf te kalmeren, paarden zijn toch geen roofvogels? In de herfst en in de winter, wanneer de Grote Koning in zijn winterpaleis verbleef, draafden er wel vaker zulke mooie paarden door de straten van Susa. Maar waarom nu opeens hier, op het pad naar de bron? Ze bleef op haar hoede. Iets kietelde in haar nek. Als door een wesp gestoken keek ze omhoog en zag een langwerpige, bruine, harde vrucht, rijp om te plukken. Hoe ging het lied ook alweer verder? *‘Gij zijt als de carobevrucht, zei hij tegen*

haar, hard van buiten en vanbinnen honingzoet zacht,' zong ze bijna geluidloos. Ze plukte twee van die rijpe carobevruchten en liep snel verder naar beneden.

Nog kauwend op de eerste carobevrucht, kwam ze even later Lara tegen, haar beste vriendin, die opgewonden naar haar zwaaide en hard trok aan het touw van haar ezel.

'Heb jij die twee ruiters net ook gezien?' riep ze al van een afstand. 'Nadat de eerste mij bijna ondersteboven had gereden, stopte de tweede heel even, keek naar mij, groette me hoffelijk en gaf het paard de sporen. Deed hij dat ook bij jou?'

'Ik geloof niet dat ze me hebben gezien. Hier, proef hoe lekker deze is.' Hadassa gaf Lara de tweede carobevrucht. 'En wat een prachtige armband heb je, zeg! Is die ... van hem?' Ze wees naar haar hart.

Lara glunderde. 'Van wie anders? Deze armband is door de beste goudsmid in Susa speciaal voor mij op maat gemaakt.' Ze was de hoffelijke ruiter alweer vergeten en vertelde over meer geschenken die zij van de familie van haar verloofde had gekregen. De ezel, een grappig beest met mooie, donkere ogen en voorzien van waterzakken aan beide flanken, was er een van.

Hadassa ging met haar vingertoppen heen en weer over de armband, gemaakt van fijn gevlochten gouden draadwerk. 'Wondermooi,' zei ze eerlijk. Tegelijkertijd voelde ze hoe de afstand tussen hen pijnlijk groeide, alsof ze op twee wolken zaten die van elkaar weg dreven.

Lara omhelsde haar. 'Jij krijgt straks ook zulke mooie geschenken. Ben je al zover? Je weet wat ik bedoel,' zei ze geheimzinnig.

Dat vroeg Dikla nu bijna elke dag. 'Ben je al zover?' Haar leidde ze zonder wroeging om de tuin, maar tegen Lara wilde ze niet liegen. 'Hoezo?' zei ze ontwijkend.

‘Kom nou.’ Lara porde haar in de zij. ‘Mij houd je niet voor de gek!’

‘Het mag nog geen naam hebben, niet meer dan een paar druppeltjes vorige maand. Zweer dat je het aan niemand doorvertelt. Toe, leg je rechterhand plat op je borst en zweer het.’

Lara’s ogen werden tweemaal zo groot als anders. ‘Je bent niet goed wijs. Hoe dacht je zoiets langer geheim te houden? Dikla is niet achterlijk. Je zult je op die dagen moeten wassen, lapjes stof moeten verwisselen en die dan ook moeten wassen.’

‘Dikla en ik zijn niet zo vertrouwelijk met elkaar als jij en je moeder. Maak je geen zorgen. Als jij je mond houdt, blijft het zoals het nu is.’

Lara tikte met haar wijsvinger tegen haar slaap. ‘Je houdt alleen jezelf voor de gek.’

Opeens werd het Hadassa allemaal te veel en had ze schoon genoeg van Lara. Als zelfs haar beste vriendin geen moeite wilde doen om haar te begrijpen, wie dan wel? ‘Ben ik gek als ik nog geen zin heb om te trouwen? Ik háát het wanneer iedereen me die kant op duwt en druk op me uitoefent!’ De felheid waarmee ze het uitriep, verraste niet alleen Lara, maar ook haarzelf.

‘Stel je niet aan,’ zei Lara beledigd. ‘Op onze leeftijd ligt die vraag voor de hand. Kijk om je heen, wie van onze vriendinnen is nog niet verloofd? Maar goed, als jij zo graag de uitzondering op de regel wilt zijn en nog langer als een klein kind onder de vleugels van je neef en zijn vrouw wilt blijven, ga je gang. Van mij zul je geen last meer hebben.’ Ze klakte met haar tong en trok de ezel verder omhoog.

Hadassa kreeg meteen spijt van haar uitbarsting. Ze zette de kruik neer en rende achter Lara aan. ‘Sorry, wacht op me.

Zo heb ik het niet bedoeld. Ik zei het toch eerlijk tegen je? Jij bent de enige die het mag weten, omdat ik jou vertrouw.'

Maar Lara stopte niet. Ze keek niet eens naar haar om en klonk afstandelijk. 'Wees dan verstandig en vertel het nu ook aan Dikla en Mima. Itamar heeft zoveel voor jou gedaan, hij mag eindelijk wat terugkrijgen. Dat vindt iedereen, maar jij denkt alleen aan jezelf.'

Hadassa liet haar gaan. Als verzoening van één kant moest komen, dan maar geen verzoening. Ze liep terug naar de kruik en met de kruik op haar hoofd ging ze verder naar beneden.

Het heldere water borrelde op uit de grond en zorgde voor een welkome afkoeling onder de palmbomen. Via een greppel stroomde het water naar een kleine poel, waar de was werd gedaan. Onder het wassen en tijdens het wachten op hun beurt om de grote kruiken te vullen, wisselden vrouwen alledaagse buurtroddels en roddels uit het paleis uit. Het halfjaarlijkse verblijf van de Grote Koning in Susa zorgde voor een aanhoudende stroom nieuwtjes. Het gewone volk kwam niet verder dan de buitenpoort, maar de paleisroddels hadden een ruim bereik en waren geliefde gespreksstof.

Toen de buurvrouwen Hadassa in het oog kregen, groetten ze haar enthousiast en vroegen of zij misschien een idee had wat de ruiters op hun paarden daar zochten. Ze wisten dat Itamar bij de buitenpoort werkte en zo het nodige kon opvangen over het reilen en zeilen achter de poort.

'Geen idee,' zei Hadassa. 'Jullie hadden het die ruiters zelf kunnen vragen.'

'Ze bleven maar drie tellen staan, keken naar ons en reden gauw verder, zonder iets te zeggen.'

Zelf had Hadassa nu geen zin in praten. Ze luisterde

gelaten naar het verhaal, dat door haar komst kort was onderbroken en nu weer verderging.

‘Toen stuurde de Grote Koning zeven eunuchen naar koningin Wasjti. Zij moest bij hem komen, want hij wilde pronken met haar schoonheid op zijn feest, maar ...’ De vrouw die aan het woord was, onderbrak haar verhaal en keek hen aan. Dat deed de meester op het erf ook op spannende momenten in het verhaal, dan hing iedereen aan zijn lippen.

‘Ga door!’ riepen verschillende vrouwen ongeduldig. ‘Houd ons niet in spanning. Toe, we hebben meer te doen.’

‘Ik ook. Dus ... de eunuchen kwamen zonder Wasjti terug. “De koningin is nu zelf bezig met een vrouwenfeest,” zeiden ze. “Wat?! Hoe durft ze?!” riep de Grote Koning woest. Hij pakte zijn zwaard en zwaaide er wild mee boven hun hoofd, hij vloekte en tierde tot het schuim hem op de lippen stond. Alle feestgangers doken geschrokken weg, want de Grote Koning had meer wijn dan bloed in zijn aderen, en dan was een hoofd zo afgehakt. De eerste minister stelde voor om de ongehoorzame koningin onmiddellijk af te zetten. “Uwe Hoogheid,” zei hij, “daarmee stelt u haar als voorbeeld voor alle ongehoorzame vrouwen in het rijk.” De Grote Koning knikte en tikte drie keer met zijn gouden staf op de grond zonder een ogenblik over het voorstel na te denken. Jullie weten wat dat betekent. Met die drie tikken was het lot van de koningin bezegeld, en nu wil hij een nieuwe koningin kiezen uit een verse lading maagden in het maagdenverblijf. De boodschappers zijn onderweg, op zoek naar de allermooisten. Men zegt ...’

Wat men zei hoorde Hadassa niet meer, omdat het haar beurt was bij de bron om de kruik te vullen. Ze hield hem schuin, zag hoe het water er langzaam in opsteeg. Zelf voelde ze zich net als het water in de kruik: gevangen.

Hoe zou Itamar reageren als zij bij haar weigering bleef en zich nog een hele tijd met niemand zou willen verloven? Vluchten was geen optie. Ze kon nergens op begrip rekenen. Meisjes hoorden nu eenmaal hun vader, voogd of man te gehoorzamen en daarmee uit. Meisjes moesten trouwen en kinderen krijgen, maar Mima dan? Raar dat ze haar nooit had gevraagd waarom zij vrijgezel was gebleven.

Een duw in de rug maakte een eind aan haar gepieker. 'Schiet op, Hadassa. Je kruik is allang vol.'

Ze stapte opzij, zette de volle kruik op haar hoofd en begon aan de kronkelige weg omhoog.